

Kruisend door de geschiedenis

De Engelsen houden van hun maritieme historie. Zo ligt het oorlogsschip de HMS *Belfast* prominent in de Theems, vlak naast de Tower Bridge. Minder zichtbaar, maar van veel significantere betekenis voor de geschiedenis van Engeland, is het even verderop gelegen historische zeilschip *Golden Hind*. Het is een schip dat zichzelf gelaveerd heeft door de geschiedenis.

*De Golden Hind in haar dok in Londen.
Foto Jose L. Marin. Public Domain.*

Tekst en foto's: Michiel van Straten

De *Golden Hind* is beroemd geworden door Francis Drake. Geboren in 1540 in het Engelse Devon, ging hij op zijn tiende al naar zee, waar hij als leerling zijn eerste oversteken maakte naar Frankrijk en de Nederlanden. Hij moet toen al over bijzondere capaciteiten beschikt hebben, want de eigenaar van het handelsschip waar hij op voer, liet dat na zijn dood na aan de jonge Drake. Op zijn zestienste maakte Drake zijn eerste reis als officier richting de Cariben.

In 1577 brak er oorlog uit tussen Engeland en Spanje. Dat was het moment voor koningin Elisabeth om Drake opdracht te geven om een deel van de zilvervloeten van de Spanjaarden te veroveren. Na Columbus' ontdekking van Amerika haalden de Spanjaarden het Zuid-Amerikaanse zilver met scheepsladingen tegelijk naar Spanje.

Drake maakte bij de uitvoering van deze opdracht gebruik van Nederlandse kennis van de navigatie. Hij had, naast kaarten van Nederlandse makelij, ook een Nederlandse navigator aan boord. Minstens net zo belangrijk als kundige navigatie, was Drake's verrassende manier waarop hij het Spaanse zilver wilde veroveren. De Spanjaarden beheersten de westkust van Zuid-Amerika en Drake zou zich in het hol van de leeuw begeven. Ter plekke verraste hij de Spanjaarden diverse keren, en veroverde een buit die zo groot was, dat hij de ballast in de *Golden Hind* overboord liet gooien om plaats te maken voor zesenwintig ton aan veroverd goud en zilver. De grootste slag die ze maakten was de verovering van goud en zilver op de *Nuestra Señora de la Concepción*. Daarbij had de bemanning van de *Golden Hind* zes dagen nodig om de buit in het eigen schip te laden. Naar moderne maatstaven vertegenwoordigde de buit een waarde van enkele tientallen miljoenen.

Boef of held?

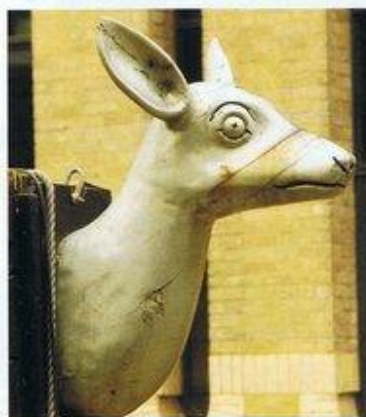
Drake wordt door de Spanjaarden gezien als een boef en door de Engelsen als een held. Dat verschil zit hem niet alleen in vanuit welk land je naar de zeeman kijkt. Er is ook nog een subtieler verschil, namelijk dat tussen een kaper en een piraat. Hoewel beide termen lijken te wijzen op iemand die bezittingen van een ander veroverd, gaf de opdracht van zijn vorstin zijn veroveringen een aparte lading. Drake was een *privateer*: een zeeman die Koninklijke toestemming heeft om schepen van vijandelijke mogendheden aan te vallen en leeg te roven. Dat klinkt misschien niet eens heel raar, tot je beseft dat onder de slachtoffers ook niet-militaire schepen mochten vallen. Piraten waren criminelen, maar *privateers* of kapers waren helden. Wie dat een

Sir Francis Drake.

vreemd perspectief vindt zou eens naar onze eigen zeehelden moeten kijken; Francis Drake was de Piet Hein van Engeland. (Toch moet de Koninklijke toestemming als zeer betrekkelijk gezien worden. Ook voordat er in 1577 oorlog tussen Spanje en Engeland uitbrak had Drake zich beziggehouden met veroveringen van Spaanse buit, zowel op zee als in de havens die hij aandeed. En ook ná het beëindigen van de oorlog zette hij zijn veroveringen voort.)

Overigens was Elisabeth niet erg open over haar opdracht. Om buiten- én binnenlandse schandalen te voorkomen hield ze de opdracht stil voor de buitenwereld. Hoe dan ook, terugkijkend zou je kunnen zeggen dat

Het hoegbeeld Gouden Hinde zat in het familie-wapen van de belangrijkste financier van het schip, vandaar de naam.

de veroveringen van Drake neerkwamen op een vorm van geromantiseerd geweld. Drake was uitermate succesvol, maar dat ging niet zonder het verlies van levens: van de vierscheppen die de *Golden Hind* vergezelden kwam er geen een terug. Van de 70 bemanningsleden op de *Golden Hind* overleefden er veertien de reis niet.

De *Golden Hind* had zijn faam niet alleen bij de Engelsen verdiend. Eén van de zeelui die Drake gevangen had genomen en weer vrijgelaten zou later aan zijn meerderen vertellen: '[De *Golden Hind*] is groot en sterk. Ze is geschikt voor oorlogsvoering en goed uitgerust met zeer goede masten, tuigage en dubbele zeilen. Het is een goede zeilster en luistert goed naar het roer. Ze is watersnel met de wind van achteren.'

De Gouden Hinde siert ook de spiegel.

Wereldomzeiling

Zijn faam hebben Francis Drake en de *Golden Hind* niet alleen te danken aan de veroveringen van zilver op de Spanjaarden. Drake was ook de eerste Engelsman die de wereld rond zeilde. Dat laatste was min of meer gedwongen. Na de geslaagde *privateer* missies aan de westkust van Amerika zocht Drake een noordelijke route om terug te varen naar Engeland. Die was er niet. En het zuiden was bezaaid met Spanjaarden die maar al te graag wraak wilden nemen op hun vijand. De *Golden Hind* koerste daarom verder westwaarts. Via de Molukken en Kaap de Goede Hoop voer ze

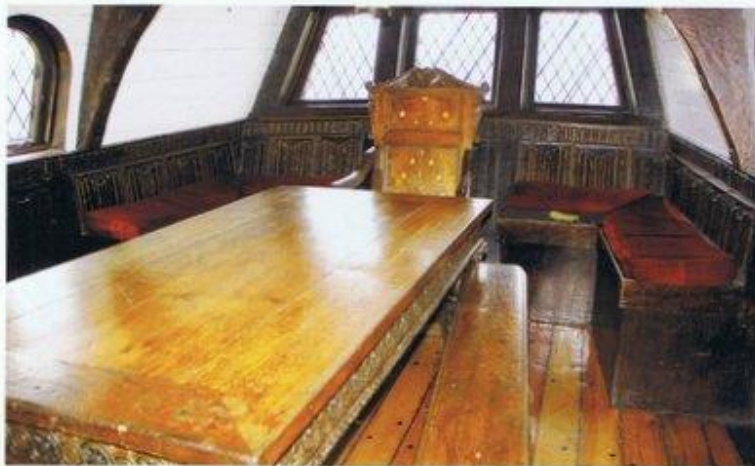
naar huis. (Het Portugese schip *Victoria* uit de vloot van Magelhães had als eerste ter wereld in 1519-1522 laten zien dat dat mogelijk was.) Eenmaal thuisgekomen in Engeland werd Drake door Koningin Elisabeth met open armen ontvangen. Ze was verguld met zijn succes: Elisabeth kon met de buit al haar buitenlandse schulden afbetalen. Er bleef voldoende 'commissie' over voor de zeelui: die zouden zich in moderne termen miljonair kunnen noemen, met hun deel van de opbrengsten. Zelfs de jongste bediende aan boord kon met pensioen. Drake werd geridderd, knielend op het dek van zijn *Golden Hind*. Elisabeth stond daar ook, maar, tegen de gewoonte in, voerde ze de plechtigheid niet zelf uit. Om geen voer te geven aan speculaties over haar opdracht aan Drake liet ze de handeling aan één van haar ambassadeurs over.

Elisabeth was zo trots op de prestaties van Drake en de *Golden Hind*, dat ze besloot dat het schip moest worden tentoongesteld voor het publiek. Het kwam in 1581 in Deptford te liggen en was daarmee het eerste Britse museumschip. Het heeft de gesel der elementen helaas niet overleefd, want door gebrekkig onderhoud was er honderd jaar later weinig meer van het houten schip over.

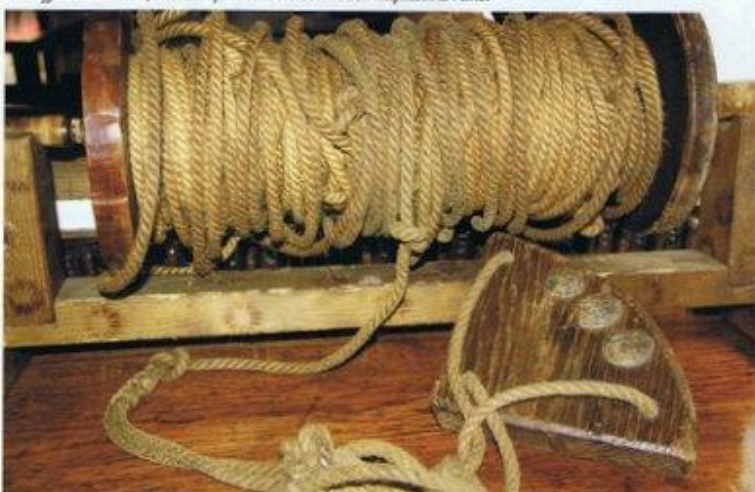
Moderne replica

Maar de *Golden Hind* heeft in 1973 een tweede leven gekregen. Aan de zuidoever van de Theems, schuin tegenover de Tower, ligt een gave replica van het beroemde schip. De bouwers, die er drie jaar aan gewerkt hebben, konden geen gebruik maken van ontwerpteekeningen - die bestonden niet. Schepen werden in de 16e eeuw gebouwd op basis van ervaring en timmermansoog. De 20e eeuwse replicabouwers moesten het zodoende doen met afbeeldingen van het schip op schilderijen en met beschrijvingen. Een notitie van één van de bouwers van de originele *Golden Hind* luidde bijvoorbeeld: 'De breedte is arbitrair. De diepte moet nooit meer zijn dan de helft van de breedte.' Veel specifiekere waren de aanwijzingen over het algemeen niet.

Het is indrukwekkend om de *Golden Hind* in de Londense Thames te zien liggen. Hoewel het enigszins verstopt ligt tussen hoge gebouwen aan de rand van de wijk Southwark, oogt het schip toch majestueus, met zijn drie masten, enorme ra's en het hoge kasteel of achteropbouw. Het boegbeeld is een goudkleurige hertenkop. (De meeste zeelui konden niet lezen en hadden dus niet veel aan een geschreven scheepsnaam op de romp. Vandaar een boegbeeld.) Het schip is nu een museum en kan dus bezocht worden. Ik ben er toevallig

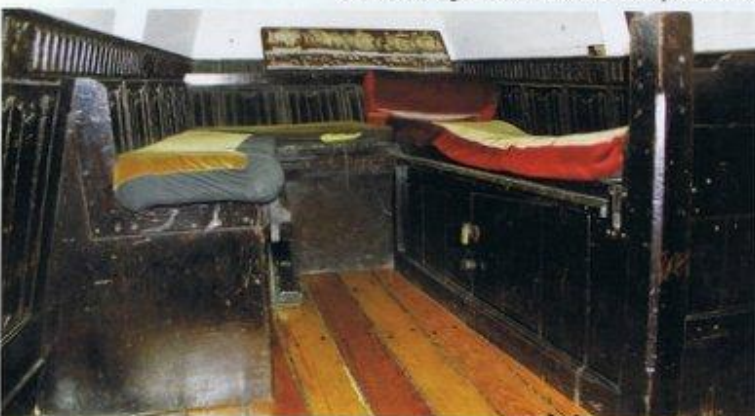

Het officiersvertrek, met een prominente stoel voor kapitein Drake.

Het log. Het aantal knopen dat men telde als het log uittiep in een bepaalde tijd, gaf de snelheid van het schip in knopen aan.

Onder: Het enige bed aan boord was van kapitein Drake.

De Golden Hind bij Deptford in 1581. Bron: Public Domain.

op een moment dat het schip voor onderhoud droog ligt. De romp is daardoor ook onder de waterlijn goed te zien. Wat opvalt, is een dikke bulb, die later op de romp lijkt te zijn aangebracht. Dat blijkt het resultaat te zijn van een opmerkelijke herhaling van zetten: de origi-

nele rompvorm van de *Golden Hind* had als vooraanzicht meer een V-vorm dan een ronding. Dat bleek te instabiel. Daarom werd alsnog een verdikking aangebracht, aan weerszijden van de romp onder de waterlijn. Omdat de bouwers van de replica in 1973 uit waren

Een verbreding van het onderwaterschip moest de Golden Hind stabiel maken.

De Kings Lion moest zeemonsters op een afstand houden.

Ornamenten op hert dek.

gegaan van het oorspronkelijke ontwerp, hadden ook zij in eerste instantie een V-vorm gebouwd, die ook zij naderhand verbreedden. Het is niet zomaar een replica voor de vorm.

De *Golden Hind* vaart. De replica heeft zelfs al meer mijlen afgelegd dan het origineel, na een wereldomzeiling en diverse reizen naar onder anderen de westkust van Amerika, haar vroegere jachtgebied.

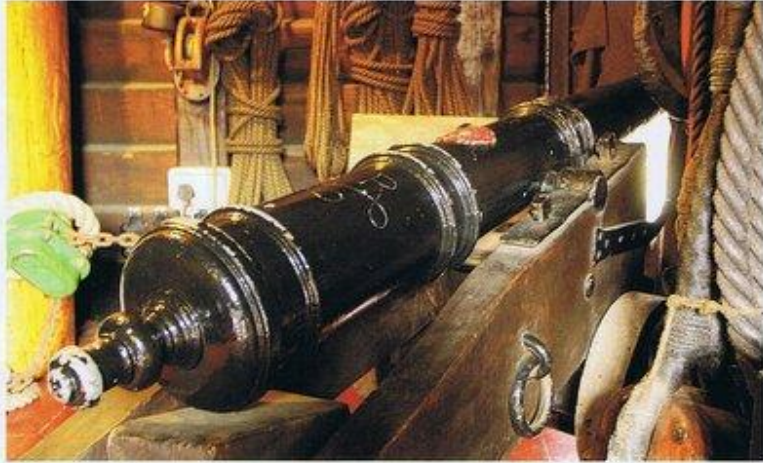
Met de grote kaapstander konden de ankers worden gelicht.

Het verleden beleven

Staan op het dek lijkt iets duidelijk te worden van de oorspronkelijke instabiliteit: het voor- en achterdek torenen hoog boven de bezoeker uit. Ondanks de grootsheid van het

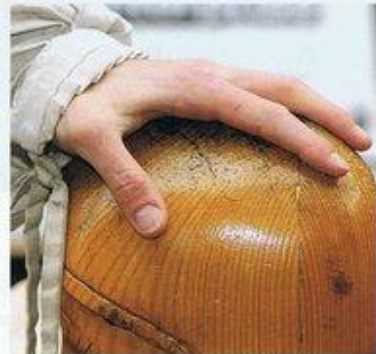
Vanuit deze gevechtsplek beschoten boogschutters de vijand.

Een van de zeventien kanonnen.

schip en haar prestaties, komt het toch op me over als een notendopje, als je er in drie jaar de wereld mee rondvaart met zeventig bemanningsleden die als doel hebben om tientallen tonnen edelmetaal te veroveren. Dat wordt helemaal duidelijk op het *gun deck* stahoogte ontbreekt om het zwaartepunt zo laag mogelijk te houden. De meeste plaats wordt hier ingenomen door de zeventien kanonnen. Op het daaronder gelegen dek is niet veel meer plek. Bovendien was dat vooral een opslagruimte.

Binnen ruikt het naar hout, teer en touw. Ik hoor zowaar piraten die om het hardst 'Aargghh' roepen, maar dan wel met hoge stem: groepen schoolkinderen worden wegwijs gemaakt in het piratenleven, door ver-

Zeelui raakten regelmatig hout aan om geluk af te dwingen. Hier komt ons 'afkloppen' vandaan.

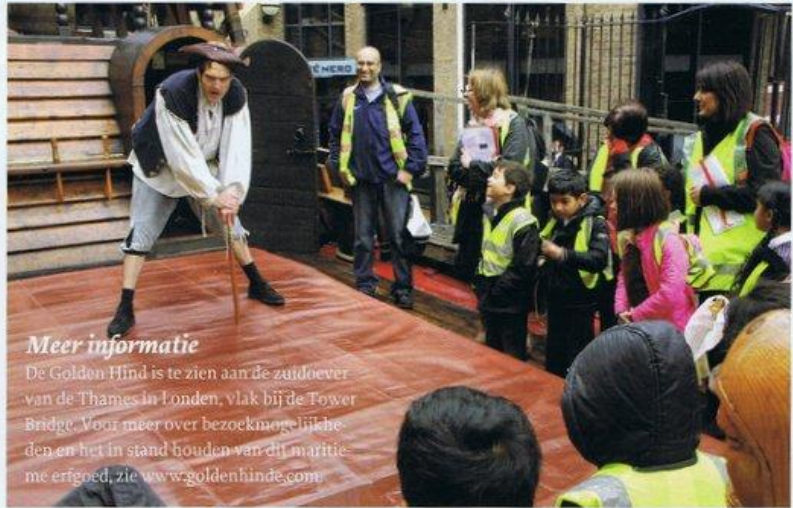

klede acteurs. De kinderen van 6-7 jaar draaien met negen tegelijk aan de grote kaapstander, die gebruikt werd om de ankers te lichten. 'De jongste piraten waren maar één of twee jaar ouder dan jullie,' vertelt één van de acteurs. De zeelui sliepen in de 16de eeuw aan dek (tegenwoordig kunnen kinderen een *sleep-over* houden, met eigen matje en slaapzak.) Het enige bed aan boord was voor de kapitein. In de kapiteinshut is dat te bezichtigen. Je kunt er zelfs even op zitten - liggen gaat niet, daarvoor is het bed te kort. Hoewel dit een enorme luxe was, leek me er wel een keerzijde aan te zitten: de kapiteinshut zat op de meeste hoge en naar achter gelegen plek op het schip. Drake zal het sterkst van iedereen aan boord de deining gevoeld hebben. Het beeld van het officiersverblijf moet niet verward worden met de Hollywoodversies die we kennen uit films als *Master and Commander* of *Hornblower*. Van de twintig officieren onder Drake's commando kan hier nooit meer dan de helft tegelijkertijd in gepast hebben, gok ik, gezien de beperkte ruimte.

Erfgoed behouden

De Golden Hind Trust heeft als doel om dit bijzondere erfgoed in stand te houden, zo vertelt manager Troy Richards me. 'Er zijn piratendagen voor groepen kinderen, zoals vandaag. Maar ook wordt ingegaan op hoe het leven was in het Engeland ten tijde van Elisabeth I. Educatie vormt zo ongeveer 90% van wat we doen.' Er zijn diverse workshops, maar ook mogelijkheden voor bijvoorbeeld evenementen aan boord.

Waarom vindt Richards het in stand houden van dat erfgoed zo belangrijk? 'De reis van de *Golden Hind* is de opmaat geweest voor de

Meer informatie

De Golden Hind is te zien aan de zuidoever van de Thames in Londen, vlak bij de Tower Bridge. Voor meer over bezoekmogelijkheden en het in stand houden van dit maritieme erfgoed, zie www.goldenhinde.com.

Educatie is een belangrijke taak van de Golden Hind Trust.

geschiedenis van Engeland als zeevarende natie. En de betekenis voor ons koningshuis mag ook niet onderschat worden. Het is een deel van onze identiteit.' Hij voegt toe: 'Het belangrijkste vind ik dat mensen betrokken raken.' Voordat we afscheid nemen zegt Richards nog: 'Wist je dat Engelse schepen door slaven in Amerika werden gezien als *freedom ships*? Op zijn reis langs de Amerikaanse kust nam Drake slaven aan boord. Niet als handelswaar, maar om hem te helpen met de navigatie. Mannen die de kust goed kenden kwamen zo met hem tot een *mutual understanding*. Hij bevrijdde hen.'

Zo is de *Golden Hind* zowel beroemd als berucht. Ze lijkt zichzelf kruisend gemanoeuvreed te hebben door de geschiedenis.

Golden Hind: een galjoen

Een galjoen is een zeegaand schip met een hoge achteropbouw of kasteel, uit de 16de en 17de eeuw.

L.o.a.	37 m
L.w.l.	23 m
Boegspriet	6 m
Hoogte	27 m
Zeiloppervlakte	386 m ²
Waterverplaatsing	300 ton
Diepgang	4 m
Snelheid	8 knopen max.

De replica van de Golden Hind heeft rollen gespeeld in de films *Swashbuckler*, *Shogun* en *Drake's Venture*.